

dr. Bayer Judit:

A számítástechnikai bűnözés elleni küzdelem nemzetközi dimenziói

Bevezetés

Az Internet népszerűvé válása a valóság egy új dimenzióját teremtette meg. Nem csupán egy további kommunikációs eszközről van szó, hiszen a Net az egyszerű adatátvitelen túl alkalmas adatok, szöveg, kép, mozgóképek, hang tárolására, sokszorosítására, módosítására, és átvitelére is. Az Interneten keresztül folytathatunk spontán csevegést (chat-room), levelezést, telefonálhatunk, tévézhetünk, rádiózhatunk, publikálhatjuk saját szövegünket, saját fényképeinket, saját filmünket, saját szoftvereinket, illetve másoknak a fényképeit, szövegeit, hangfelvételeit, filmjét és szoftvereit, használhatjuk más számítógépek rendszerét (legálisan vagy illegálisan), és így tovább. Gyakorlatilag minden olyan tevékenység fajtát végezhetünk, amelyeket a valós térben szoktunk, sőt, még továbbiakat is.

A jogi szabályozás igyekszik nyomon követni a változást, és az új magatartásokat beilleszteni a jogrendbe. Ezt a feladatot kettéválasztanám a szerint, hogy olyan magatartásról van szó, amely korábban is történt, de valós térben vagy más kommunikációs eszköz útján (pl. levelezés, közzététel), vagy olyan magatartásról, amelynek a hálózat olyan elengedhetetlen eszköze, hogy nem tekinthető azonosnak esetleg létező korábbi, hasonló magatartásokkal (pl. számítógépes jelszó jogtalan előállítás, illetve ilyen előállítására vonatkozó ismeret továbbadása).

Azoknak a tevékenységeknek az esetében, amelyeket korábban is végeztünk a valós térben, és a háló csak egy új módot kínál, elegendő egy-egy szó beszúrása a jogszabályokba ahhoz, hogy a régi jogszabály kiterjedjen az internetes cselekményekre is. Például a 2000. március 1-től hatályos Btk. módosítás kiterjeszti a *nagy nyilvánosság* fogalmát az internetes közzétételre is.

Azokat a magatartásokat, amelyek az internetes hálózat léte nélkül értelmezhetetlenek lennének, újra kell fogalmazni. Természetesen, mivel nincs új a nap alatt, az emberi tevékenységek, még kevésbé a motivációk száma sem végtelen: ezek az „új” tevékenységek is hasonlíthatók valamilyen régihez (pl. hamisítás, csalás), legfeljebb a technológiai változás miatt olyan mértékben változott a lényege, hogy új definíciót igényel.

Írásomban a számítástechnikai eszközök által felvetett büntetőjogi kérdésekkel, azon belül is főleg a világháló útján elkövetett bűncselekményekkel kívánok foglalkozni, tehát az emberi magatartások vizsgálatát ezennel leszűkítem azokra, amelyeket a büntetőjog bűncselekményként szankcionál, illetve amelyeket a társadalomban elfogadott általános erkölcsi normák alapján bűncselekményként kellene szankcionálnia. Ezt a kitélt azért teszem, mert a technológiai fejlődés miatt a jogszabályok rapid változását tapasztaljuk, mivel azok megpróbálnak a kihívásokra gyorsan reagálni, és beilleszteni az újonnan felmerülő tényállásokat a jogrendbe. Bár a dolgozatom a Számítástechnikai bűnözés elleni Egyezményről szól, amelyet Magyarországon jogalkotás is követett, nem kizárt, hogy további cselekmények fognak a büntetőjog vonzáskörébe kerülni, ezért a jogfejlődést a számítástechnika által állított kihívásokra adott válasz szempontjából nem tekintem lezártnak.

Áramlás országhatárokon át

Az Internet másik jellemző sajátossága, hogy a hálózat átnyúlik az országhatárokon, és az információ áramlása felett az államoknak nincsen korlátozó hatalma, sem jogi, sem gyakorlati értelemben. A kettő közül a gyakorlati szempont a fontosabb, mert bár a létező jogszabályok vonatkozhatnak egyes internetes adatáramlásokra, ténylegesen korlátot állítani a jelenlegi technológiai lehetőségek mellett nem lehetséges.

Természetesen történnek erre kísérletek, például Németország korábban, valamint egyes tartományai jelenleg is azt a politikát folytatják, hogy a bíróság által jogellenesnek nyilvánított tartalmakat a szolgáltatók kötelesek blokkolni, annak tudatában is, hogy ez az intézkedés nem teszi az oldalt ténylegesen elérhetetlenné.¹ Az Internet egy elvileg középpont nélküli hálózat, amelyben ha valahol elakadás keletkezik, az információ automatikusan kerülő útvonalat talál. Emellett, ha a tartalom nyújtója tudja, vagy sejti, hogy tartalmát esetleg megpróbálják elérhetetlenné tenni, egyidejűleg több helyre is feltöltheti azt, illetve folyamatosan változtathatja a helyét. Ebben önkéntes szimpatizánsok is segítségére lehetnek, akik saját szerverükre másolják „tükrözik” az oldalt. Az internetes keresőprogramok, amelyek kulcsszavakat vagy bizonyos tartalmat keresnek, automatikusan megtalálják a tükör-oldalakat is, és a meghatározott helyre elhelyezett „gát” funkciótlanná válik. A blokkolt neonáci oldalak instrukciókat adnak a szimpatizánsaiknak, hogy hogyan lehet az állami szűrőt megkerülni.²

Kína és más olyan országok, ahol az állam biztonságát a hivatalos ideológia magasabbra értékeli, mint a szólás szabadságát és az információ szabad áramlását, országos szűréssel igyekeznek megakadályozni bizonyos információk beáramlását.³ Ez fáradságos és költséges vállalkozás, amelynek még közepes hatékonyságához is jelentős emberi munka

szükséges. Még nagyobb probléma, hogy a szűrés sosem lehet igazán hatékony, mivel a hálózat tartalma nap mint nap változik, illetve az említett kerülő utak miatt is. Számos oldal tévesen esik áldozatul a kormányzati gondoskodásnak.

Az információ olyan, mint a víz, amely ahol egy kis rést talál, ott becsurran – és bizonyos idő elteltével erodálja a sziklát is. A mutatóba csurranó-cseppenő információ éppen elegendő ahhoz, hogy éreztesse az állampolgárokkal, hogy meg vannak fosztva egyes szabadságjogaiktól. A hiábavalóan végzett kormányzati szűrés jobban rombolja az állam tekintélyét, mint ahogy a nyílt kritika tenné.

Szupranacionális szabályozás iránti igény

Ezért, bármennyire is tökéletesednek az Interneten gátakat és zónákat építő technológiák, feltételezésem szerint az információ áramlásának nem lehet útját állni. Bármifajta szabályozás csak akkor lehet valóban hatékony, ha nemzetek feletti szinten történik. Hiszen ha Németországban üldözik a náci beszédet, akkor a neonáci csoportoknak nem kell mást tenniük, mint hogy amerikai szerverre teszik fel honlapjukat. A felhasználó hozzáférése szempontjából semmi különbség nincs: az oldal ugyanúgy megtekinthető bármely országból, akármelyik állam szerverén van tárolva.

A nemzetközi együttműködésnek azonban éppen az állja útját, hogy a jogszabályok társadalmi, erkölcsi normákon alapulnak, ezek pedig területenként különböznek. Vajon reménykedhetünk-e abban, hogy a világ országai közös nevezőre jutnak? Hiszen még az olyannyira hasonló euroatlanti kultúrkörben is jelentős eltérések vannak, amelyeket például a Yahoo! ügy is tükröz. Az amerikai portál aukciós oldalán náci emléktárgyakat kínáltak. A francia bíróság elmarasztalta az amerikai céget, amely azonban ragaszkodott ahhoz, hogy felette csak az amerikai bíróságnak van joghatósága – ezt egy amerikai bíróság ki is mondta. Miután a Yahoo! elvi győzelmet aratott, és jogi patthelyzet alakult ki, önként eltávolította a kifogásolt náci emléktárgyakat a portáljáról. De vajon akkor is így tett volna-e, ha egy pakisztáni bíróság ítéli el szexuális ábrázolások kínálása miatt? Bezárná-e portálját a magyar Tibetet Segítő Társaság (www.tibet.hu) azért, mert Kínában jogellenesnek találnák az oldalt? Bár ezekre a kérdésekre nyilvánvaló a negatív válasz, a Yahoo! alkalmazkodásának nem ismerjük a pontos motivációját⁴. Első gondolatra úgy vélnénk, hogy a belátás és a náci értékek elutasítása motiválta a céget abban, hogy az amerikai szólásszabadság tágabb határai ellenére korlátozza az oldalának tartalmát. Azonban sajnos valószínűbb, hogy nem mély etikai meggyőződés, hanem józan üzleti megfontolás vezette a céget e döntéshez. Hiszen az európai piac jelentős, és a fogyasztók megítélése rendkívül fontos a profitszerzés érdekében. Erre

enged következtetni az is, hogy hasonlóan nagy internet-társaságok a keleti elnyomó kormányok szűrésre irányuló igényeit elégítik ki, ugyancsak anyagi érdekből.⁵

A szupranacionális konszenzus kialakulása szempontjából azonban optimizmusra ad okot, hogy mivel az információ a tiltás ellenére „átcsurog”, valószínűleg a társadalmi normák gyorsabb közeledésére számíthatunk, és remélhetjük, hogy unokáink egy toleránsabb világban élhetnek majd.

Az Európa Tanács Számítástechnikai Bűnözés Elleni Egyezménye

Az Európa Tanács észlelte a nemzetközi szabályozási igény problémáját és igyekezett elől járni a példával, hogy legalább a hasonló értékrendű európai államok büntetőjogi szabályozását egységesítse a számítástechnikai úton elkövethető bűncselekmények terén.

A probléma: szerepzavar

Mégsem tudom örömmel üdvözölni ezt az úttörő kezdeményezést, és ennek okait szeretném ebben a dolgozatban kifejteni. Az Egyezmény nagyobbik része a büntető eljárási jogról, pontosabban a nyomozó hatóságok jogairól szól, különös hangsúlyt fektetve a nemzetközi jogsegélyekre, a nyomozati adatok átadására. Természetesen mindez szükséges a bűncselekmények hatékony felderítése érdekében. Nem is ezt a tényt kívánom kritizálni, csakis azt, hogy az Egyezmény anélkül teszi ezt, hogy definiálná a hatóság nyomozati jogkörének korlátait: a magánszféra határait.

A rendőrség dolgozói, akiknek célja a bűncselekmények minél gyorsabb és hatékonyabb felderítése, nyilván örülnek ennek, hiszen hatáskörük korlátait – érthetően – munkájuk akadályozásaként élik meg. Azonban ők is beláthatják, hogy a demokratikus jogállamiságnak nem csupán a bűnözők üldözését kell szem előtt tartani, hanem az ártatlanok nyugalmát, zavartalanságát is védeni. Hiszen van példánk a történelemből arra, hogy mivé fajultak azok a rendszerek, amelyek mindenekelőtt a bűnözőkre koncentráltak, a gyanút előbbre helyezvén, mint az ártatlanság védelmét: gondoljunk csak az inkvizíció sötét korszakára vagy a szovjet rémuralomra.

Ami alapot ad arra, hogy az Egyezményt egy ilyen fenyegető tendencia jeleként értelmezzem, az az, hogy az Európa Tanácsot olyan nemzetközi szervezetként ismertük meg, amelyik következetesen az emberi jogok védelmében lépett fel, illetve saját célkitűzései között is az első az emberi jogok és a jogállamiság védelme.⁶ A rendkívül nagy hatású Emberi Jogok Európai Egyezményének alkotója, a Strasbourgi Európai Emberi Jogi Bíróság életre hívója.

Mint korábban említettem, érthető és jogos a nyomozó szervek azon törekvése, hogy munkájukat minél kevesebb akadállyal, minél könnyebben végezhessék. Az államszervezet általában mind több ellenőrzésre törekszik, akár az állambiztonságot, akár a rendőrséget, akár a hadsereget vesszük szemügyre, hiszen ezzel biztosítja saját létét, stabilitását, illetve a kormányozhatóságot. Azonban az is nyilvánvaló, hogy a központosított hatalomgyakorlás túlzásba vitele diktatúrához vezet, márpedig talán némi leegyszerűsítéssel mondhatjuk, hogy a diktatúrák hosszú távon nem hatékony uralmi formák, mert társadalmi konszenzus hiányában a feszültségek egyre növekszenek, és azután – esetleg erőszakkal – felrobbantják a rendszert. Jelenlegi államrendünk demokratikus viszonyokra alapozza a hatalmat és saját stabilitását, és ehhez az államhatalom fékei is hozzátartoznak. Ezek azok az erők, amelyek az államhatalomtól önkorlátozást követelnek, azért, hogy az állampolgárok becsületes többsége nyugalomban, zavartalanul élhessen – akár azon az áron is, hogy néhány bűnöző szabadlábon marad. Hiszen inkább maradjon öt bűnöző is büntetlen, mint hogy egy ember ártatlanul bűnhődjön.

Az Európa Tanács tehát azok közé a szervezetek közé tartozott, amelyek az állam hatalmi törekvéseivel szemben az emberi jogok védelmét képviselik. Nemzetközi szervezetként az európai államok konszenzusán alapult, önkéntes részvétel és együttműködés jellemezte. Magyarország 1992-ben történő csatlakozását a demokrácia és a jogállamiság győzelmeként ünnepelte.

Érdekes egybeesés, hogy a másik emberi jogok mellett elkötelezett világszervezet, az ENSZ is éppen mostanában szenved el jelentős presztízscsökkenést. Miközben az egyik szervezet úgy tűnik, nem kíván a jövőben harcosan küzdeni az emberek jogaiért, a másik az erejét veszíti el.

Az Egyezmény tartalma

Az Egyezmény kisebbik részében büntető anyagi rendelkezéseket tartalmaz, nagyobb részében eljárási rendelkezéseket, továbbá a bűnügyi jogsegélyről rendelkezik. Az aláíró államok arra vállalnak kötelezettséget, hogy belső jogrendjükben gondoskodnak az Egyezmény előírásainak érvényesüléséről. A következőkben megkísérlek egy áttekintést adni a megváltozott anyagi jogszabályokról, valamint véleményt alkotni azok megfelelőségéről az Egyezmény, illetve a lehetőségek tükrében. Először a büntető anyagi jogszabályokat veszem sorra, majd az eljárási jogszabályokat fogom tárgyalni. Bár az Egyezménynek az eljárási jogokkal foglalkozó része lényegesebb, az ezekkel kapcsolatos kifogásaim inkább elvi jellegűek. Ezért terjedelmileg többet fogok az anyagi jogszabályokkal foglalkozni. Ennek az

is oka, hogy e szabályok nemzetközi harmonizációja mindenképpen az Egyezmény előnyeként jegyezhető. Ehhez képest csak részletkérdésekben javasolok eltéréseket, míg az elvi jelentőségével egyetértek. Az eljárási jogszabályok esetén ezzel szemben fordított a helyzet: elvi alapon elfogadhatatlannak tartom, hogy egy Európa Tanácsi Egyezmény a titkos megfigyelés és más nyomozati cselekmények határainak tágítására törekedjen, anélkül hogy a privátszféra védelméről rendelkezzen. Azonban szerencsére a magyar jogszabályok az alkotmányos előírásokat betartva módosították a szükséges jogszabályokat, és ugyanez mondható el Franciaországról, illetve reményeim szerint a többi demokratikus országról is.⁷

A büntető anyagi jogszabályok módosulása

A 2001. évi CXXI. törvény beiktatta a szükségesnek tartott módosításokat a Büntető Törvénykönyvbe. A Számítástechnikai bűnözésről szóló Egyezmény hatására megváltozott a Btk. 178/A.§ d) pontja, 195/A §-a, 300/C. §, 300/E.§, és 300/F. szakasza. Az alábbiakban ezekről adok egy áttekintést.

A 178/A. d) pontjának⁸ megváltozása nem kapcsolódik közvetlenül az Egyezményhez, hiszen az nem tartalmaz a magántitokkal kapcsolatos büntetőjogi tényállást. A *magántitok jogosulatlan megismerése* tényállása csupán kibővült a számítástechnikai rendszer kommunikációs eszközként történő felhasználásával, valamint a közlemény mellé az „adatot” is belevonta a kifürkészhető magántitok körébe. Érthetetlen azonban, hogy a közlemény, adat kifürkészése mellett miért teszi az elkövetési magatartás részévé az észlelt technikai eszközzel történő *rögzítését* is. A magántitok rögzítés hiányában is sérül, pusztán az illetéktelen személy általi megismeréssel. Mivel a szakasz neve is arra utal, hogy magántitok jogosulatlan *megismerése* az elkövetési magatartás, nem szükségesek további feltételek.

Gyermekepornográfia

A Tiltott pornográf felvétel készítését, forgalomba hozását, azzal kereskedést, vagy más számára hozzáférhetővé tételét szankcionáló 195/A. § kiegészült a megszerzés, tartás, kínálás és átadás büntetével⁹. Az elkövetési tárgy maradt a kiskorú személyről készített pornográf video-, film-, vagy fényképfelvétel, vagy más módon előállított pornográf képfelvétel.¹⁰ Az Egyezmény fenntartás kikötését engedélyezi a megszerzés és birtoklás bünteté nyilvánítása ellen, valamint az ellen, hogy a kiskorúnak tűnő személyt ábrázoló, valamint a kiskorút ábrázoló valóság-hű képet is a kriminalizálja. Magyarország fenntartást tett az előbbi, tehát a kiskorúnak tűnő személyt ábrázoló felvétel kriminalizálása ellen (Egyezmény 9. Cikkely (2)b]. Hiszen, ha egy nagykorú személy pornográf felvételen akár

kiskorúnak is tűnik, a tényleges védett tárgy, a kiskorúak személyisége, épsége nem sérül. Viszont nem tett fenntartást Magyarország a kiskorút ábrázoló valóság-hű kép kriminalizálása ellen, holott a védett tárgy itt sem sérül: a virtuális ábrázolás, festmény, rajz vagy számítógépes animáció, amely látszólag kiskorúakat ábrázol pornográf szituációban, nem okoz tényleges sérelmet tényleges kiskorúnak. Ugyanakkor a Btk. módosítás mégsem nevesíti külön a kiskorút ábrázoló valóság-hű képet, az kizárólag „felvételekről” szól, ezért a hatályos Btk. nem terjed ki ezekre. Ez mindenképpen helyes, viszont az lenne a legszerencsésebb, ha ez a 82/2002 (XI. 13.) OGY határozatban is megjelenne, amely az Egyezmény megerősítéséről szól, és amely az egyetlen, említett fenntartást tartalmazza.

Az Amerikai Egyesült Államok alkotmánybíróságként is működő Legfelsőbb Bírósága 2002. április 16-án semmisítette meg a ténylegesen nem kiskorút ábrázoló képek kriminalizálását elrendelő jogszabályt (Child Pornography Prevention Act, CPPA). A ténylegesen nem kiskorút ábrázoló pornográf kép kétféle lehet, ahogy az Egyezmény is felsorolja 9. Cikkely 2. bekezdés b) és c) pontjában. Az első esetben a kép valódi, de az ábrázolt személy nem kiskorú, bár első pillantásra (esetleg másodikra is) úgy tűnhet. A másik esetben nyilvánvalóan kiskorú szerepel a képen, azonban a kép nem valódi felvétel, hanem mesterségesen, akár kézzel, akár digitálisan készített ábrázolás. A számítástechnika lehetővé teszi a felvételekkel történő szinte tökéletes manipulációt, amelyet a filmipar is kihasznál. Ennek segítségével készülhetnek olyan, gyermekpornográfiát ábrázoló képek, amelyek valójában nem érintenek valódi kiskorú személyt. Ezért ezek tényleges hátrányt nem okoznak. A kérdés akként vetődik fel, hogy mit kíván az állam büntetni? A gyermekeknek okozott, életre szóló hátrányt, vagy pedig a gyermekek szexuális objektumként történő feltüntetését?

Mivel ehhez szorosan kapcsolódik, ki kell, hogy térjek egy másik vitatott témakörre is: a képek birtoklása, megszerzése. Az Egyezmény e területen is engedélyezte a fenntartást.

Aki kiskorút ábrázoló pornográf felvételt készít, vagy ilyen forgalomba hoz, azzal kereskedik, stb., az aktívan részt vesz a kiskorú személyiségének tartós sérelmét okozó cselekményben. Aki viszont ilyen felvételt megszerez, illetve tart, az személyében nem okoz további jogsérelmet a kiskorúnak, ha a felvételeket nem adja tovább. Van azonban egy ennél nagyobb súlyú ellenvetés is e két cselekmény kriminalizálása ellen: az Interneten történő barangoláskor előfordulhat, hogy a számítógép úgy ment el egy másolatot a látogatott oldalról, hogy a tulajdonosnak nincs is arról tudomása. Elektronikus levélben is lehet ilyen képet kapni, akár anélkül, hogy a címzett azt kinyitotta volna. Néhány Angliai eset szemlélteti a galibát, amelyet ártatlan emberek meghurcolása jelent: 1998-ban a számítógép-szerviz talált automatikusan elmentett másolatokat a számítógép memóriájában. Ha csak egy másodpercet

tölt is valaki egy weboldalon (például mert véletlenül tévedt oda, és a következő pillanatban elborzadva bezárja), a számítógép eltárol egy automatikus másolatot az oldalról, ún. *cache* -t. Az angol jog védekezésül elfogadja, ha valakinek jogos oka volt a tiltott felvételeket birtokolni (pl. kutatás céljából, rendőrségi adatbank), ha nem tudott a képekről, illetve ha azokat kéretlenül kapta, és nem tárolta indokolatlanul hosszú ideig. Az ügyész azonban a következő alternatív teóriákat állította fel: a) a vádlott szándékosan mentette el az Internetes másolatok közé a képeket, hogy úgy tegyék, mintha csak véletlenül kerültek volna oda; b) a vádlott tudott arról, hogy ha meglátogat egy ilyen oldalt, a számítógép elment egy automatikus másolatot; c) nyilvánvaló, hogy a vádlott látogatott internetes gyermekpornó oldalakat, és amikor azokat megtekintette, akkor is „mintegy birtokolta” a képet, hiszen az megjelent a képernyőjén. Egyébként a szerviznek nem volt joga turkálni a memóriában, mivel csak hardverhiba miatt vitték oda a gépet.

A kérdés tehát, immár négy tényállás esetében, a következő: az állam az aberrált szexuális magatartást akarja büntetni, vagy a gyerekeknek okozott sérelmet? A nyugati civilizáció által elfogadott liberális elvek ma elfogadhatatlanná teszik, hogy valakit szexuális preferenciái miatt büntessenek. Természetesen más a helyzet, ha a cselekménye mások jogait sérti, mindaddig azonban, amíg kedvtelésével másokat nem érint, nem tehető felelőssé, ez olyan lenne, mintha ki nem mondott gondolatokért büntetnének valakit. Ezért az a személy, aki a képeket csak megszerzi és birtokolja, de tovább nem adja, illetve más bűncselekményt nem követ el, nem követ el a társadalomra veszélyes cselekményt. Gyermekpornó képek birtoklása felébresztheti a gyanút, hogy az illető esetleg más, kiskorúak terhére eső bűncselekményeket követett el, azonban amennyiben ilyenre más bizonyíték nem utal, a képek birtoklása önmagában nem alapoz meg jogi értelemben vett alapos gyanút.

A digitálisan készített képek, amelyek nem valós személyt ábrázolnak, nem okoznak tényleges sérelmet, ezért szintén hiányzik belőlük a társadalomra veszélyesség eleme. Természetesen amellet is lehet érvelni, hogy az ilyen képek korántsem ártatlanok, mert más személyeket kiskorúak terhére elkövetett szexuális bűncselekmény elkövetésére csábítanak. De ez a következtetés figyelmen kívül hagyja a szabad akaratot, ezért nyilvánvalóan túl messzire megy. A pornográfiát is azzal vádolták, hogy az erőszakos közöszlésre jelent felbujtást, ez azonban nem bizonyosodott be. Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy bármennyire is elítélendő a gyermekek terhére elkövetett szexuális kizsákmányolás, nagy különbség van aközött, hogy valaki megvalósítja vágyait, vagy sem. Attól, hogy valaki elképzel egy gyilkosságot, az nem történik meg, mint ahogy azáltal sem, hogy végignézz egy

gyilkosságot ábrázoló felvételt, és ugyanezt a gyermekpornográfiára is alkalmazni kell. A gondolataiért senkit sem szabad felelősségre vonni.

Érv lehet a csupán megszerző és birtokló alanyok ellen, hogy amíg van a gyermekpornó képeknek felvevő piaca, addig a gyermekek szexuális kizsákmányolása folytatódni fog. Ez a probléma ismerős a kábítószerrel való visszaélés vitájából: a fogyasztó vagy a terjesztő felelős a kábítószer problémáért? Világszerte terjedő tendencia, hogy a kábítószerfogyasztás nem bűncselekmény, míg a kereskedelem súlyosan büntetendő marad.

Összegzésképpen tehát az állíthatjuk, hogy a pusztán birtoklásnak, illetve megszerzésnek nem szabadna bűncselekmények lennie, legfőképpen a szándékosság bizonyíthatatlansága miatt, de a társadalomra veszélyesség csekély volta miatt is. A nem tényleges gyermekeket ábrázoló virtuális kép a védett jogi tárgy hiánya miatt ne legyen bűncselekmény.

Számítástechnikai rendszer és adatok elleni cselekmény

A Btk. 300/C. §-a lényegében átveszi az Egyezmény 2. (Jogtalan belépés), 4. (Az adatok sértetlensége elleni cselekmény), 5. (A rendszer sértetlensége elleni cselekmény), és 7. (Számítástechnikai hamisítás) cikkelyét.

Btk. 300/C. § (1) Aki számítástechnikai rendszerbe a számítástechnikai rendszer védelmét szolgáló intézkedés megsértésével vagy kijátszásával jogosulatlanul belép, vagy a belépési jogosultsága kereteit túllépve, illetőleg azt megsértve bent marad, vétséget követ el, és egy évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

A számítástechnikai rendszerbe történő jogosulatlan belépés (300/C. § (1) – Egyezmény 2. Cikkely) akkor számít bűncselekménynek, ha az a számítástechnikai rendszer védelmét szolgáló intézkedés megsértésével vagy kijátszásával történik, és ugyanez vonatkozik a jogosulatlan bennmaradásra is. Tehát csak védett rendszerek ellen követhető el ez a magatartás.

A 300/C. § (2) bekezdés a) pontja az Egyezmény 4. cikkelyét szövegezi át, vétségnek nyilvánítva a számítástechnikai adat jogosulatlan megváltoztatását, törlését, hozzáférhetetlenné tételét.

Btk. 300/C. § (2) Aki

a) számítástechnikai rendszerben tárolt, feldolgozott, kezelt vagy továbbított adatot jogosulatlanul megváltoztat, töröl vagy hozzáférhetetlenné tesz,

b) adat bevitelével, továbbításával, megváltoztatásával, törlésével, illetőleg egyéb művelet végzésével a számítástechnikai rendszer működését jogosulatlanul akadályozza, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

Az Egyezmény által felsorolt elkövetési magatartások közül elhagyja a megkárosítás, megrongálás, megsemmisítés kifejezéseket, bár tekinthetjük úgy, hogy a „megváltoztatás” magában foglalja a megkárosítás, megrongálás kifejezéseket is, valamint hogy a

„hozzáférhetetlenné tétel” szintén magában foglalja a megsemmisítés magatartását. A (2) bekezdés b) pontja az Egyezmény 5. cikkelyét veszi át, ugyanolyan logikával szelektálva az elkövetési magatartások kifejezései között, azzal a különbséggel, hogy nyitva hagyja azok sorát. Továbbá eltekint a „jelentős” jelző alkalmazásától. Tehát az a) pontban foglaltakkal azonos mértékben büntetendő, ha valaki adat bevitelével, továbbításával, megváltoztatásával, illetve törlésével, vagy egyéb művelet végzésével számítástechnikai rendszer működését jogosulatlanul akadályozza.

Az Egyezmény 7. és 8. cikkelyének tartalmát veszi át a (3) bekezdés, (Számítástechnikai hamisítás, Számítástechnikai csalás) oly módon, hogy a 7. cikkely (Számítástechnikai hamisítás) tulajdonképpen nincs teljes mértékben átvéve. Nem került át ugyanis az a kitétel, hogy az adatok megváltoztatása következtében „nem valódi adatok jönnek létre”, valamint hogy a cselekmény „célja, hogy úgy lehessen azokat figyelembe venni vagy jogszerű célra felhasználni, mintha valódi adatok lennének”.¹¹

Viszont mindkét célzatos bűncselekmény az Egyezménnyel összhangban, ugyanolyan módon követhető el: számítástechnikai adatnak rendszerbe történő bevitelével, vagy rendszerben tárolt (...) adat megváltoztatása, törlése, vagy hozzáférhetetlenné tétele útján. Az Egyezmény Számítástechnikai Csalás címszava alatt szabályozza, ha valaki, ugyancsak jogtalan haszonszerzés végett, a rendszer működését akadályozza az előbb felsorolt módokon, továbbá adat továbbításával, illetve egyéb módon.

Számítástechnikai rendszer védelmét jelentő biztonsági intézkedés kijátszása

A 300/E. szakasz az Egyezmény 6. cikkelyének 1.a pontját veszi át:

Btk. 300/E. § (1) Aki a 300/C. §-ban meghatározott bűncselekmény elkövetése céljából, az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő számítástechnikai programot, jelszót, belépési kódot, vagy számítástechnikai rendszerbe való belépést lehetővé tevő adatot

a) készíti,

b) megszerez,

c) forgalomba hoz, azzal kereskedik, vagy más módon hozzáférhetővé tesz,

vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki a 300/C. §-ban meghatározott bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő, számítástechnikai program, jelszó, belépési kód, vagy valamely számítástechnikai rendszerbe való belépést lehetővé tevő adat készítésére vonatkozó gazdasági, műszaki, szervezési ismereteit másnak a rendelkezésére bocsátja.

(3) Nem büntethető az (1) bekezdés a) pontja esetén, aki - mielőtt a bűncselekmény elkövetéséhez szükséges vagy ezt megkönnyítő számítástechnikai program, jelszó, belépési kód, vagy valamely számítástechnikai rendszer egészébe vagy egy részébe való belépést lehetővé tevő adat készítése a hatóság tudomására jutott volna - tevékenységét a hatóság előtt felfedi, és az elkészített dolgot a hatóságnak átadja, valamint lehetővé teszi a készítésben részt vevő más személy kilétének megállapítását.

Egyezmény 6. Cikkely 1.a): Visszaélés eszközökkel

1. Mindegyik Szerződő Fél megteszi azokat a jogalkotási és egyéb intézkedéseket, melyek ahhoz szükségesek, hogy - belső jogával összhangban - bűncselekménynek minősüljön az alábbi cselekmények jogosulatlan és szándékos elkövetése:

- a) az előállítás, az értékesítés, a felhasználás céljából való megszerzése, az ország területére való behozatala, a forgalomba hozatala vagy a más módon történő hozzáférhetővé tétele:
 - i elsődlegesen a 2-5. Cikkben meghatározott valamely bűncselekmény elkövetése érdekében létrehozott vagy átalakított eszköznek, ideértve a számítástechnikai programot;
 - ii egy jelszónak, egy belépési kódnak, illetőleg a számítástechnikai rendszerbe vagy egy részébe való belépést hasonlóan lehetővé tevő számítástechnikai adatnak, azzal a szándékkal, hogy azt a 2-5. Cikkben foglalt valamely bűncselekmény elkövetésére használják fel;

A bűncselekmény célzatos, még hozzá a célzat az előzőekben elemzett 300/C. szakaszban foglalt bűncselekmények valamelyikének elkövetése. Aki ennek érdekében számítástechnikai programot, jelszót, belépési kódot, vagy belépést lehetővé tevő adatot készít, megszerez, forgalomba hoz, azzal kereskedik, vagy hozzáférhetővé tesz, vétséget követ el. Ugyanígy büntetendő, aki ilyen készítésére vonatkozó gazdasági, műszaki, szervezési ismereteit másnak a rendelkezésére bocsátja, a 300/C. szakaszban megjelölt bűncselekmények valamelyikének elkövetése céljából. Ilyen bűncselekmény nincs az Egyezményben, ez többlet előírás a magyar Btk. részéről. Ugyancsak többlet, hogy a Btk. szerint nem büntethető az első esetet elkövető, ha a bűncselekményt idejében feltárja, és a hatósággal együttműködik. Az egész 6. cikk ellen fenntartás tehető (bizonyos korlátokkal, amelyek itt nem játszanak szerepet). Magyarország nem nyilvánította ki fenntartást, mégsem vette át a cikk 1. bekezdésének b) pontját, mely szerint az ilyen eszköz bűncselekmény elkövetésére való felhasználása érdekében történő birtoklása is büntetendő.

Végül, a 300/F. szakasz definiálja a számítástechnikai rendszer fogalmát: adatok automatikus feldolgozását, kezelését, tárolását, továbbítását biztosító berendezés, vagy az egymással kapcsolatban lévő ilyen berendezések összessége.

„300/F. § A 300/C. § és a 300/E. § alkalmazásában számítástechnikai rendszer az adatok automatikus feldolgozását, kezelését, tárolását, továbbítását biztosító berendezés vagy az egymással kapcsolatban lévő ilyen berendezések összessége.”

Az Egyezmény ezzel szemben a „program végrehajtásával adatok automatikus feldolgozását biztosítja” kifejezéssel jellemzi a számítástechnikai rendszer feladatát. A Btk. meghatározása meglehetősen tág, s valóban, a Btk.-t módosító 2001. évi CXXI. törvény Indokolása is azt állítja, hogy a hagyományos értelemben vett számítógépek mellett a közcélú távbeszélő szolgáltatás, illetve közcélú mobil rádiótelefon szolgáltatás igénybevételére szolgáló elektronikus kártyákat – tehát a telefonkártyákat és mobilkártyákat - , valamint a mobiltelefont vezérlő mikroszámítógépeket, illetve a számítástechnikai berendezések felhasználásával működő hírközlési, telekommunikációs rendszereket is érteni kell ez alatt.

Dióhéjban ennyit lehet elmondani a Számítástechnikai Bűnözés elleni Egyezmény hatására beültetett Btk. módosításról. A technológiai változásokra adott válaszul mindenképpen szükség volt a Btk. frissítésére. Ezzel kapcsolatban csak egy-egy részletkérdésre hívhattam fel a figyelmet, jelentősebb kifogást csak a gyermekpornográfiával kapcsolatos részben támasztottam. Az Egyezmény hangsúlyosabb része azonban az eljárási jogositványok, amelyek a nyomozást és a nemzetközi együttműködést elősegítik. Ezekről lesz szó a továbbiakban.

Az Egyezmény büntető eljárási jogi rendelkezései

Mint fentebb arról már volt szó, ezekkel a rendelkezésekkel kapcsolatban elsősorban elvi kifogásokat támasztok, mert az Európa Tanácsnak nem az a feladata, hogy az állampolgárok üldözéséhez szolgáltatson eszközöket. Szerencsére a magyar törvényhozás meghagyta azokat a jogállami garanciákat, amelyek a rendőrséget és a titkos információgyűjtésre jogosult egyéb szerveket eddig is kötötték. Ezért ezeket az intézkedéseket csak rövidebben tárgyalom, és a tulajdonképpeni értékelés az utolsó fejezetben kap majd helyet.

Az Egyezmény II. rész II. fejezetében foglalt rendelkezéseket a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény, a hírközlési törvény 13. §-a, a 75/1998. (IV. 24.) kormányrendelet a titkos információgyűjtésre jogosult szervek és a távközlő szolgálatok közötti együttműködésről, továbbá a bűnüldözéssel kapcsolatos nemzetközi együttműködésről szóló 2002. évi LIV. törvény teljesíti. A büntetőeljárási törvény módosításáról szóló 2002. évi 1. törvény az Egyezmény elvárásaira tekintettel vezette be a számítástechnikai rendszerekkel kapcsolatos módosításokat. Azonban mind a hírközlési törvény, mind pedig a 75/1998. (IV. 24.) kormányrendelet az Egyezménytől függetlenül született, és a bennük foglalt rendelkezésekre nem volt kihatással az Egyezmény.

A büntető eljárási törvényben a házkutatásról és a lefoglalásról szóló szakaszokat kiterjesztették a számítástechnikai eszközökre és adathordozókra is. Ezen kívül egy új címet, a „Gyors megőrzésre kötelezés” fejezetét illesztették bele a törvénybe. Ez az Egyezmény 16. és 17. cikkében foglalt kötelezettségeknek tesz eleget.¹² E szerint az államok megteszik a szükséges intézkedéseket, hogy kötelezhessék a számítástechnikai adatok, köztük a forgalmi adatok birtokában lévő személyeket, hogy az adatokat őrizzék meg annak érdekében, hogy azokat a hatóságok később felhasználhassák. A számítástechnika terén különösen gyorsan változhatnak a dinamikus adatok, ez teszi szükségessé az erről történő rendelkezést. A megőrzésre kötelezés (Be. 158/A.§) korlátozza az adat birtokosának rendelkezési jogát.¹³

Bíróság, ügyészség, illetve nyomozó hatóság elrendelésére az adat birtokosa, (feldolgozója, kezelője) köteles az adat változatlan formában történő megőrzéséről gondoskodni. Felel egyrészt azért, hogy az adat változatlan maradjon, valamint azért, hogy ahhoz senki ne férhessen hozzá, illetve másolat se készüljön róla. Az egyezmény szerint a megőrzés legfeljebb 90 napig tarthat (16. Cikkely 2.) – a törvény azonban három hónapról rendelkezik. Ez a slendriánság talán jelentéktelennek tűnik, de mivel a hatóság javára téved – hiszen a három hónap két nappal is több lehet, mint 90 nap -, megengedhetetlen.

A titkos információgyűjtésről

A távközlő szolgáltatókra vonatkozó 75/1998 (IV. 24.) kormányrendelet természetesen vonatkozik az internetszolgáltatókra is, és megfogalmazása már 1998-ban alkalmassá tette arra, hogy lehetővé tegye többek között a valós idejű forgalmi és tartalmi adatok gyűjtését. Ennek alapján a szolgáltató köteles a titkos információgyűjtésre jogosult szerv törvényes igénye esetén a közleménnyel kapcsolatos kísérőadatokat átadni. A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat bármilyen adat megismerésére jogosult, tehát mind a közlemény, mind az arra vonatkozó kísérőadatok megismerésére. Ha az információgyűjtéshez igazságügyminiszteri vagy bírói engedély szükséges, akkor pedig csak a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat járhat el. Monitoring alrendszer vagy szaktechnikai eszköz igénybevételével szerzett információ vagy adat szintén kizárólag a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat részére adható ki. Ilyen alrendszer létesítésére a szolgáltató saját költségén kötelezhető. A közlemények és a kísérő adatok megismerését és rögzítését a szolgáltatók kötelesek lehetővé tenni. A szolgáltató működése megkezdésének feltétele, a Hírközlési Felügyelethez történő bejelentkezés. Ennek során a szolgáltató köteles nyilatkozatot tenni arról, hogy megteremti az titkosszolgálatokkal való együttműködés teljesítésének műszaki feltételeit [252/2001. (XII. 18.) Kormányrendelet a távközlési szolgáltatások nyújtásának bejelentéséről, 3.§ (3) e)]. Az együttműködésről szóló kormányrendelet értelmében pedig a szolgáltató köteles szolgáltatás-hozzáférési pontokat kialakítani, és azokat a titkosszolgálatok rendelkezésre bocsátani. A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat zárt helyiséget, 24 órás ügyeletet, és bármikori belépést igényelhet, ezenkívül joga van bármikor szaktechnikai eszközt elhelyezni, illetve eltávolítani. Ebből következik, hogy a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat egyedül is képes az információkat megszerezni, kikerülve az internetszolgáltatót (vagy más távközlő szolgáltatót). A kormányrendelet értelmében pedig, ha a Szakszolgálat egyedül is el tudja végezni az információgyűjtést, akkor a távközlőt nem is tájékoztatja. Az együttműködés részleteit a szolgáltató egyébiránt titokként köteles kezelni.

A távközlő szervezet nem végezhet olyan fejlesztést, amely kizárná a közlemény vagy a kísérőadat megismerését, a fejlesztésekkel és beruházásokkal összefüggő pályázatok értékelése előtt köteles a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat véleményét kikérni.

Mindez azt mutatja, hogy a nyomozás és az állambiztonság érdekében a hatóságok meglehetősen tág jogosítványokat élveznek. Ez azonban már az Egyezmény születése előtt hatályban volt Magyarországon, és témánkhoz nem kapcsolódik szorosabban, ezért csak rövid felsorolásukra szorítkoztam.

A nemzetközi együttműködés

A nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló 1996. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Nbj.) eljárási jogsegélyekről szóló V. fejezete megalkotása óta még nem módosult. Az Egyezmény rendelkezései eljárási jogsegélynek tekinthetők, amely a bűnügyi jogsegélynek csak egyik fajtája.¹⁴ Ehhez képest a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről szóló 2002. évi LIV. törvény (a továbbiakban: Bne.) speciális területet szabályoz; a jogsegélynek nem minősülő bünfelderítő és bűnmegelőző tevékenységeket, illetve, amelyekre nézve nemzetközi szerződés fennáll.¹⁵ Ezeket a Bne. a következőkképpen határozza meg:

- „a) a közvetlen információcsere,
- b) az ellenőrzött szállítás,
- c) a közös bünfelderítő-csoport létrehozása,
- d) a bűnüldöző szervvel együttműködő személy igénybevétele,
- e) a fedett nyomozó alkalmazása,
- f) a határon átnyúló megfigyelés,
- g) a forrányomon üldözés,
- h) az összekötő tisztviselő alkalmazása,
- i) a titkos információgyűjtés nemzetközi együttműködés alapján,
- j) a Tanúvédelmi Program alkalmazása nemzetközi együttműködés alapján.” (8. §)

Ezek közül az i) pont kifejtése, a törvény 35-36. szakasza teszi lehetővé a számítástechnikai adatok gyors megőrzése, a forgalmi, illetve a tartalmi adatok valós idejű kifürkészése következő lépését, az átadást, és e formájában az Egyezmény 20-21, illetve 17. Cikkelyének érvényesülését teszi lehetővé (Gyors megőrzésre kötelezés, Forgalomra vonatkozó adatok valós idejű gyűjtése, A tartalomra vonatkozó adatok kifürkészése).¹⁶

35. § (1) A magyar bűnüldöző szerv - a külföldi hatóságtól érkezett megkeresés alapján - bírói engedéllyel az Rtv. 69. §-ának (1) bekezdése szerinti titkos információgyűjtést az arra vonatkozó jogszabályok szerint végezhet.

(2) A magyar bűnüldöző szerv - az Rtv. 69. §-ának (1) bekezdése szerinti - titkos információgyűjtés iránti megkeresést kizárólag a magyar jogszabályok szerinti bírói engedély beszerzését követően kezdeményezhet.

36. § (1) A 35. § (1) bekezdésében foglalt titkos információgyűjtésre irányuló megkeresés alapján a magyar bűnüldöző szerv a megfigyelt, illetve rögzített adatot a megkereső külföldi hatóságnak továbbítja.

(2) A titkos információgyűjtésre irányuló megkeresés alapján a magyar bűnüldöző szerv - az (1) bekezdésben foglalt intézkedésen túl - a távközlési hálózaton és távközlő eszközökkel továbbított közleményt

- a) átirányíthatja (közvetlen továbbítás) a megkereső külföldi hatóság lehallgató eszközére,
- b) a kísérő és járulékos adatokat rögzítheti, illetőleg továbbíthatja,
- c) más államban folytatott titkos információgyűjtéshez technikai segítséget nyújthat.

Az együttműködés keretei között a magyar hatóság a megfigyelt közleményt átirányíthatja a külföldi hatóság lehallgató eszközére, a kísérő és járulékos adatokat rögzítheti és átirányíthatja a másik államba, illetőleg más államban végzett lehallgatáshoz technikai segítséget nyújthat. A megkeresés teljesítéséhez mind a megkereső félnek, mind a magyar hatóságnak a jogszabályban előírt engedélyekkel kell rendelkezni.

Rendelkezik még a jogszabály a közvetlen megkeresés lehetőségéről, mely szerint a megkeresést a hatóság halaszthatatlan esetben közvetlenül is eszközölheti (14. §¹⁷, amely megfelel az Egyezmény 27. Cikkely 9. pontjának¹⁸).

További különbség azonban, hogy e jogszabály szerint együttműködésről csak szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény esetén lehet szó, politikai és katonai bűncselekményekben az együttműködés kizárt (4. §).¹⁹ Az Egyezmény csupán a kiadatás feltételül írja elő, hogy mindkét fél büntetőjoga szerint a kilátásba helyezett büntetés felső határa legalább egy év szabadságvesztés legyen (24. Cikkely).²⁰

A Bne. életbe lépése a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló 1996. évi XXXVIII. törvényt (Nbj.) nem érintette. A vizsgálódásunk tárgyául választott Európa Tanácsi Egyezménynél nagyobb hatást gyakoroltak rá az Európai uniós egyezmények, úgy mint a Schengeni Végrehajtási Egyezmény, illetve a tagállamok közötti, büntetőügyekben történő kölcsönös segítségnyújtásra vonatkozó 2000. május 29-i egyezmény, amely az 1959-es európai kölcsönös bűnügyi jogsegélyről szóló egyezményre épül. Annak ellenére, hogy e jogszabály csak 2002 decemberében került kihirdetésre, a törvény indokolásából nem tűnik ki, hogy figyelemmel lettek volna az Európa Tanácsi Egyezmény rendelkezéseire. Nem rendelkezik például azokról a részletkérdésekről, amelyekkel az Egyezmény az államok közötti kommunikációt próbálja megkönnyíteni. Így az Egyezmény előírja, hogy „a Felek a lehető legszélesebb körben jogsegélyt nyújtanak egymásnak a számítástechnikai rendszerekkel és adatokkal kapcsolatos bűncselekményekre vonatkozó nyomozások és eljárások során, illetőleg bármely bűncselekményre vonatkozó elektronikus bizonyítékok összegyűjtése érdekében.” (25. cikkely 1.) Nem rendelkezik arról sem, hogy fax, illetve elektronikus levél formában elfogad-e külföldi megkereséseket. Ugyanakkor a 27. Cikkelynek eleget téve kijelöli a kapcsolattartó hatóságot, a NEBEK-et, és erről 27. 2. c) pontjának megfelelően a 82/2002. (XI. 13.) kormányrendeletben értesíti is az Európa Tanács Főtitkárát.²¹ Ennek megfelelően a bűnügyi nemzetközi együttműködés során a Nemzetközi

Bűnügyi Együttműködési Központ (NEBEK) továbbítja, illetve fogadja a külföldi hatóság megkeresését. Nem rendelkezik továbbá arról sem, hogy a hatóság önként is átadhat olyan adatokat, amelyről úgy véli, hogy a külföldi fél nyomozását elő fogják segíteni, amelyről az Egyezmény a 26. Cikkelyben rendelkezik²², továbbá arról sem, hogy a megkeresett fél feltételhez kötheti-e az információk megküldését (28. Cikkely)²³

Összességében tekinthetjük úgy, hogy a Számítástechnikai Bűnözésről Szóló Európa Tanácsi Egyezmény mérsékelt hatást gyakorolt hazánkban. Magyarország a megerősítő okmányt a mai napig sem helyezte letétbe, amint az az Európa Tanács weboldaláról is kiderül.²⁴ Röviddel ezelőttig csak Albánia és Horvátország ratifikálta az Egyezményt, míg Észtország 2003. május 12-én nem csatlakozott hozzájuk. Ezért Magyarország egyelőre nem szeg nemzetközi kötelezettséget azzal, hogy jogalkotásában még nem követte teljes mértékben az Egyezmény előírásait. A legjobb az lenne, ha ez nem is következne be, és Magyarország hivatalosan nem erősítené meg az Egyezményt, ezzel is tiltakozván az Európa Tanács szereptévesztése ellen. Ez nem lenne akadálya annak, hogy Magyarország jogsegélyt nyújtson más országoknak. Hiszen, mint az eljárásjogi szabályozás is mutatta, nem volt szükség az Egyezményre ahhoz, hogy a technológiai fejlődésnek megfelelő színvonalú, sőt igen szigorú és ütöképes szabályokat alkosson az Országgyűlés (lásd a titkos információgyűjtésről szóló 75/1998. kormányrendeletet). A büntető anyagi jogi rendelkezések átvétele csak előnyére válik hazánkban, mert az általános jogharmonizáció mindenképpen elősegíti a bűnüldözést. Kivételt képeznek azok a rendelkezések, amelyek ellen fentebb kifogást emeltem, mint például a gyermekpornográfiát ábrázoló a felvétel birtoklása, illetve a virtuális kép, és amelyek ellen egyébként az Egyezmény is fenntartást enged.

A duális jogellenesség

Még egy vetülete van az Egyezmény szupranacionális jellegének, amely egyszerre tekinthető pozitívumként, és negatívumként, ráadásul az is nyilvánvaló, hogy mi okozza ezt a kettős jelleget: ugyanaz a szereptévesztés, amiről már szó esett. Miközben azt kifogásolom, hogy az Egyezmény nem tartalmaz emberi jogi garanciákat, el kell ismerni, hogy utal arra mind a preambulumban, mind 15. Cikkelyében, hogy az Egyezmény rendelkezéseit a már létező emberi jogi egyezményekkel összhangban kell értelmezni, különös tekintettel az Európai Emberi Jogi Egyezményre, valamint a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányára.²⁵ A 15. cikkely nem kevesebbet ír elő, mint hogy az aláíró államok kötelezettséget vállalnak arra, hogy figyelembe veszik a belső joguk által előírt garanciákat, különösen azokat, amelyeket nemzetközi szerződésben vállaltak. Ez viszont üressé válik

abban a pillanatban, hogy olyan állam írja alá az Egyezményt, amely korábban nem írta alá az 1950-es Római Szerződést, azaz az Európai Emberi Jogok Egyezményét. Mivel viszont jelen Egyezmény nyitva áll a világ bármely országa számára, könnyen lehet, hogy olyan állam is aláírja, amely az Európa Tanács korábbi egyezményeihez nem csatlakozott, sőt, esetleg egészen más kultúrkörhöz tartozik, mint az Európa Tanács tagállamai, és ezért a büntetőpolitikája is különbözhet.²⁶ Az ilyen állam is profitálhat azonban a jogsegélyekből, és az Egyezmény lehetővé teszi, hogy akár olyan bűncselekmény kapcsán is együttműködést kérjen, amely a másik államban nem bűncselekmény. Az amerikai jogvédő szervezeteknek ez volt a legfőbb kifogása az Egyezmény ellen, így az Egyezmény végső szövege a belső jogra utalja a duális jogellenesség kérdését. Az Egyezmény a mindkét államban fennálló legalább egy évig terjedő szabadságvesztés-büntetéssel való fenyegetést csak a kiadatás feltételül szabja, a jogsegély feltételül nem.²⁷ Az állam belső joga által szabott jogsegélynyújtási korlát természetesen érvényben marad, mivel az Egyezmény elismeri, hogy „a jogsegélynek a megkeresett Fél belső jogában vagy az alkalmazandó jogsegély-szerződésekben meghatározott feltételeknek kell megfelelnie, ideértve azon indokokat is melyek alapján a megkeresett Fél megtagadhatja az együttműködést.”²⁸ Ehhez azonban az állam belső jogának kell meghatározni a jogsegélynyújtás feltételeit. A magyar jogszabály a jogsegélynyújtásnál megköveteli a duális jogellenesség feltételét [Nbj. 5. § (1) a.]. Ezzel szemben a Bne. nem írja elő, hogy az a cselekmény, amelynek érdekében együttműködés iránt megkeresik, a magyar jogban is bűncselekmény legyen, csupán, hogy a másik állam joga szerint szabadságvesztéssel fenyegetse. Mindössze azzal védi a magyar jogrendet, hogy a megkeresés nem teljesíthető, ha az a magyar jog szabályaival ellentétes, illetve veszélyezteti a Magyar Köztársaság biztonságát, sérti közrendjét. (4. §)²⁹ Az Nbj. előírja ugyan a kettős büntetendőség feltételét,³⁰ azonban eljárási jogsegély esetében ettől is el lehet tekinteni, ha a másik állam biztosítja a viszonyosságot.³¹ Ezek szerint, ha egy olyan bűncselekmény miatt keresik meg a magyar államot, amely a magyar büntetőjog szerint nem bűncselekmény, akkor pl. titkos információgyűjtés alkalmazható a Bne. 8. § i) alapján, de a jogsegély bármely más formája is teljesíthető az Nbj. 62. § alapján viszonyosság esetén.

Észrevételek a kiegészítő jegyzőkönyvhöz

A kifogásolható tendencia másik állomása a Rasszizmus és Idegengyűlölet Elleni Jegyzőkönyv, amelyet ugyancsak az Európa Tanács csatolt a Számítástechnikai Bűnözés Elleni Egyezmény kiegészítéséül. Bár a jegyzőkönyv preambulumban a rasszista cselekményeket említi, tartalmában közlés ellen irányul. A gyűlöletbeszéd olyan tényállásait is

körébe vonja, amelyek Magyarországon nem számítanak bűncselekménynek.³² 2003 január 18-án nyitották meg az aláíró országok számára, azonban eddig csak 12 ország írta alá, és egy sem ratifikálta: Magyarország nincs az aláíró országok között.³³ Ez nem is csoda, hiszen a Jegyzőkönyv 3-7. szakaszai mind olyan közléseket rendelnének büntetni, amelyeket Magyarország büntetőjoga nem nevesít. Ha Magyarország esetleg aláírná e Jegyzőkönyvet, az azt eredményezné, hogy az Internet útján tett olyan kijelentések is büntethetővé válnának, amelyek, ha más médium útján teszik őket, nem azok. Annak ellenére, hogy a gyűlöletbeszéd visszaszorítására tett minden kísérlet érhető és méltányolandó szándékból ered, nem mindegy, hogy azt milyen eszközzel teszik. Itt szükségesnek tartok egy kis kitérőt az Internet természetéről, és a szólás szabályozásának jogelméletéről.

A klasszikus szólásszabadság elméletek szerint a vélemények szabadsága biztosítja a közügyek szabad megvitathatóságát. A véleményeket a jog azok igazság- és értéktartalmára tekintet nélkül védi, s ezt a magyar Alkotmánybíróság is kimondta.³⁴ A téves vagy támadó véleményekre más vélemények adják meg a választ, az emberek szabadon eldönthetik, kinek hisznek, s végül majd győzedelmeskedik az igazság (Milton). Az elektronikus médiumok szabályozásának egyik fő magyarázata az ún. szűkösség elmélete, mely szerint nem mindenki juthat szócsőhöz, mivel a távközlésre szolgáló frekvenciák véges számúak, ráadásul a megjelenés jelentős anyagi befektetést igényel³⁵. Az Internet megjelenésével ez utóbbi magyarázat idejétmúlttá válik, miközben az előbbi, klasszikus elmélet újra létjogosultságot nyer. Hiszen a világhálón minden felhasználónak a történelemből még soha nem ismert, új lehetősége van arra, hogy véleményét közlétegye, s az potenciálisan az összes többi felhasználóhoz eljuthasson.

A szólás további, általános és hagyományos korlátját jelentette a gyűlöletbeszéd tilalma. Ennek egyik, az Egyesült Államokban alkalmazott magyarázata szerint azért, mert (és csak akkor, ha) az ilyen beszéd semmit sem ad hozzá a közbeszédhez, kizárólag a másik személy megalázására irányul. A Strasbourgi Emberi Jogi Bíróság esetjogából is ismert olyan eset, amikor a trágár kifejezésmód ellenére védettnek ismerte el a szólást, mivel az politikai véleményt fejezett ki.³⁶ A klasszikus elmélet azonban a gyűlöletbeszédéről is azt tartja, hogy az ilyen véleményt közlő csak saját magáról állít ki szegénységi bizonyítványt („aki gyalázkodik, magát bélyegzi meg”³⁷), s annak megfelelően fogják őt a közbeszédben megítélni. Mint láthatjuk, ezek az elméletek mind alkalmasak arra, hogy alátámasszák azt az érvelést, mely szerint a világháló az első olyan médium, amelyen mindenki képessége és világnézete szerint megnyilatkozhat, és nyilatkozata potenciálisan másokhoz eljuthat. Ugyanakkor Owen Fiss elmélete szerint a gyűlöletbeszéd káros hatása nem a közbeszédre

veszélyes, hanem a megcélzott egyén, illetve embercsoport pszichéjére.³⁸ A támadó hangvétel Fiss szerint az önértékelést csorbítja, ezért elnémítja a támadott csoportot, és az kisebb valószínűséggel fogja a saját véleményét hangoztatni. Emellett a közönség többi részét negatívan befolyásolhatja a támadott ember(csoport) megítélésében, és az illető(k) véleményének társadalmi tekintélyét, hitelességét csökkentheti. Ezért tulajdonképpen csorbítja a közbeszéd tarkaságát, tehát a szólásszabadság által védett értéket veszélyezteti. Tehát szerinte a gyűlöletbeszéd olyan szólásnak tekinthető, amely a szólásszabadság ellen hat, ezért kell korlátozni. Ez az elmélet a világháló megjelenésétől függetlenül megállja a helyét, mivel nem a szólásszabadság technikai érvényesülését helyezi vizsgálatának középpontjába, hanem az emberi érzelmeket, amelyek a technológia fejlődésétől függetlenek. A gyűlöletbeszéd kérdése tehát továbbra sem megoldott, hiszen még ha az új körülmények fényében vizsgáljuk is, mind ellene, mind pedig mellette maradnak érvek.

Mindazonáltal azt is figyelembe kellene venni, hogy a kommunikációs lehetőségek kitérülése a gyűlöletbeszéd célpontjainak is új megszólalási lehetőséget ad. Például az Internet tette lehetővé, hogy olyan, eddig láthatatlan, elnyomott csoportok is megnyilvánulhassanak, mint például a házasságon belüli erőszak áldozatai. Az Internet ugyanis biztosítja, hogy a társadalomnak bizonyos szempontból perifériájára szorult egyének sorstársakra leljenek, mégpedig úgy, hogy anonimitásukat megőrzik.³⁹ Ezért ahelyett, hogy az Internet káros hatásait próbálnánk visszanyesegetni, inkább az előnyeiket kellene oly módon kiaknázni, hogy az a káros hatásokat ellensúlyozza. A gyűlöletbeszéd célpontjai is erőt meríthetnek az egymással és a szimpatizánsokkal folytatott kommunikációból, és elszigeteltségük már nem megváltoztathatatlan.

A dereguláció mellett érvelő csoportok egy további érvet is használnak: a tiltás csak a gyűlöletet keltő periférikus, extrém csoportok malmára hajtja a vizet. A közlés technikai könnyedsége, és a potenciális közönség nagysága ezeknek a csoportoknak is javára válik. A potenciális közönség azonban nem jelent tényleges közönséget, csupán az elvi lehetőségét annak, hogy bárki megismerheti a Neten közzétett információt. Valódi eséllyé ez csak akkor válik, ha az oldal kellő ismertséget szerez – erről pedig az igazságszolgáltatás ingyenreklámja gondoskodik.

Végül létezik egy további érv, amely már szinte közhelyszámba megy: a világháló jellege csaknem lehetetlenné teszi a tiltást. Szeretném a „csaknem” kifejezést hangsúlyozni, hiszen az Internet technikai szabályozási lehetőségei még gyerekcipőben járnak. Ahogy a bevezetőben leírtam, az állami tartalomszűrési kísérleteket meg lehet kerülni. A bűnözés és az állam közötti harc egy macska-egér játék; a technológiai fejlődés jelenlegi, rendkívül gyorsan

változó korában az, hogy éppen melyikük van előnyben, csak a körülmények összejárásának függvénye. Ez, a gyűlöletbeszéd esetében, aránytalanná teszi a kifejtett erőfeszítést az elért eredményhez képest, és főleg az üldözendő cselekmény súlyához képest. Hiszen a gyűlöletbeszédnek és a rasszizmusnak éppen annyi jelentősége van, amennyit a társadalom tulajdonít neki.⁴⁰

¹ Még ha nem hatékony is a szankció, ez nem ok arra, hogy ne alkalmazzuk – mondta a Münsteri Közigazgatási Fellebbviteli Bíróság (2003. március 20.).

² <http://www.netzensur.de/>

³ Pornográf, illetve szexuális tartalmat, valamint politikai ellenvéleményeket szűrnek. Természetesen sok ártatlan oldal is áldozatul esik, pl. fürdőruha-katalógus. Ld. erről bővebben Zittrain, Edelman: Filtering in Saudi Arabia, Filtering in China.

⁴ Mellesleg az eBay nevű aukciós portál is önként engedelmeskedett a német Alkotmányvédő Hivatal „tanácsának”, és eltüntette a náci tárgyakat.

⁵ Companies Compete to Provide Saudi Internet Veil, By Jennifer S. Lee, The New York Times, Monday November 19 <http://www.nytimes.com/2001/11/19/technology/19SAUD.html>

⁶ www.coe.int „The Council of Europe is an intergovernmental organisation which aims: to protect human rights, pluralist democracy and the rule of law;”

⁷ Interjú Anne Lange-zsal, (Foruminternet, Secrétaire General)

⁸ Magántitok jogosulatlan megismerése:

178/A. § (1) Aki magántitok jogosulatlan megismerése céljából

a) másnak a lakását, egyéb helyiségét vagy az ezekhez tartozó bekerített helyet titokban átkutatja,

b) másnak a lakásában, egyéb helyiségében vagy az ezekhez tartozó bekerített helyen történeteket technikai eszköz alkalmazásával megfigyeli, illetőleg rögzíti,

c) másnak közlést tartalmazó zárt küldeményét felbontja vagy megszerzi, és annak tartalmát technikai eszközzel rögzíti,

d) hírközlő berendezés útján, illetőleg számítástechnikai rendszeren másnak továbbított közleményt, adatot kifürkész, és az észlelteket technikai eszközzel rögzíti,

büntettet követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki az (1) bekezdésben meghatározott módon megismert magántitkot továbbít vagy felhasznál.

(3) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt

a) hivatalos eljárás színlelésével,

b) üzletszerűen,

c) bűnszövetségben,

d) jelentős érdeksérelmet okozva

követik el.

⁹ Tiltott pornográf felvétellel visszaélés:

195/A. § (1) Aki kiskorú személyről pornográf video-, film- vagy fényképfelvételt, vagy ilyen képfelvételeket, illetőleg más módon előállított pornográf képfelvételt vagy képfelvételeket megszerez, tart, büntettet követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki kiskorú személyről pornográf video-, film- vagy fényképfelvételt, vagy ilyen képfelvételeket, illetőleg más módon előállított pornográf képfelvételt vagy képfelvételeket kínál, átad, büntettet követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Aki kiskorú személyről pornográf video-, film-, fényképfelvételt vagy ilyen képfelvételeket, illetőleg más módon előállított pornográf képfelvételt vagy képfelvételeket készít, forgalomba hoz, azzal kereskedik, illetőleg ilyen képfelvételt a nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tesz, büntettet követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) A (3) bekezdés szerint büntetendő, aki pornográf jellegű műsorban kiskorú személyt szerepeltet.

(5) Két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki a (3)-(4) bekezdésben írt bűncselekmény elkövetéséhez anyagi eszközöket szolgáltat.

(6) Az (1)-(4) bekezdés alkalmazásában pornográf képfelvétel, illetve pornográf jellegű műsor a nemiséget súlyosan szeméremszértlő nyíltsággal ábrázoló, célzatosan a nemi vágy felkeltésére irányuló cselekvés, ábrázolás.

¹⁰ Paradox módon a szexuális kapcsolat létesítésének korhatára többnyire alacsonyabb, mint a nagykorúság korhatára: Európai országokban többnyire 16-14 év. Tehát két 17 éves létesíthet egymással szexuális kapcsolatot, de nem fényképezhetik le egymást eközben, még saját kedvükre sem, hiszen mind a kép készítése, mind birtoklása bűncselekmény.

¹¹ Btk. 300/C. § (2) Aki

a) számítástechnikai rendszerben tárolt, feldolgozott, kezelt vagy továbbított adatot jogosulatlanul megváltoztat, töröl vagy hozzáférhetetlenné tesz,

b) adat bevitelével, továbbításával, megváltoztatásával, törlésével, illetőleg egyéb művelet végzésével a számítástechnikai rendszer működését jogosulatlanul akadályozza, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

Egyezmény 7. Cikk: Számítástechnikai hamisítás: Mindegyik Szerződő Fél megteszi azokat a jogalkotási és egyéb intézkedéseket, melyek ahhoz szükségesek, hogy - belső jogával összhangban - bűncselekménynek minősüljön a számítástechnikai adatoknak olyan, jogosulatlan és szándékos bevitelle, megváltoztatása, törlése vagy megsemmisítése, melynek eredményeként nem valódi adatok jönnek létre, és melynek az a célja, hogy úgy lehessen azokat figyelembe venni vagy jogszerű célra felhasználni, mintha valódi adatok lennének, függetlenül attól a tényről, hogy az adatok közvetlenül olvashatók vagy érthetők. A Fél a belső jogában kikötheti, hogy csalárd szándék vagy hasonló bűnös szándék fennállása alapozza meg a büntetőjogi felelősséget.

8. Cikk: Számítástechnikai csalás:

Mindegyik Szerződő Fél megteszi azokat a jogalkotási és egyéb intézkedéseket, melyek ahhoz szükségesek, hogy - belső jogával összhangban - bűncselekménynek minősüljön a másnak jogosulatlanul és szándékosan történő vagyoni károkozás, amelyet

a) számítástechnikai adatok bevitelével, megváltoztatásával, törlésével vagy megsemmisítésével;

b) számítástechnikai rendszer működése elleni bármilyen más cselekménnyel,

anyagi haszon saját vagy más részére történő jogosulatlan megszerzése szándékával követnek el.

¹² Egyezmény 16. Cikkely: A tárolt számítástechnikai adatok gyors megőrzése:

1. Mindegyik Szerződő Fél megteszi azokat a jogalkotási és egyéb intézkedéseket, melyek ahhoz szükségesek, hogy lehetővé tegye az illetékes hatóságainak, hogy elrendeljék vagy más módon kikényszerítsék a számítástechnikai rendszerben tárolt, meghatározott számítástechnikai adatok, ideértve a forgalomra vonatkozó adatok, gyors megőrzését, ha alappal feltételezhető, hogy azok ki vannak téve a módosulás vagy a megsemmisülés veszélyének.

2. Amennyiben a Fél az 1. bekezdés alkalmazása érdekében, határozattal arra utasít egy személyt, hogy őrizze meg a birtokában vagy az ellenőrzése alatt lévő meghatározott tárolt adatokat, akkor a Fél megteszi azokat a jogalkotási és egyéb intézkedéseket, melyek ahhoz szükségesek, hogy kötelezhesse ezt a személyt a fenti adatoknak addig az időtartamig, de legfeljebb kilencven napig, történő megőrzésére és épségének megővására, mely időtartam a hatóság részére az adatok átadására kötelezéshez szükséges. A Fél az intézkedés ismételt elrendelését is lehetővé teheti.

3. Mindegyik Szerződő Fél megteszi azokat a jogalkotási és egyéb intézkedéseket, melyek ahhoz szükségesek, hogy kötelezze az adatokat őrző személyt vagy más, az adatok megőrzésére köteles személyt a fenti eljárás alkalmazásának a belső jog által meghatározott időtartamig történő titokban tartására.

4. A jelen Cikkben meghatározott jogköröket és eljárásokat alá kell rendelni a 14. és 15. Cikkben foglalt rendelkezéseknek.

17. Cikk: A forgalomra vonatkozó adatok gyors megőrzése és részbeni átadása:

1. A forgalomra vonatkozó adatok 16. Cikk szerinti megőrzésének lehetővé tétele érdekében, mindegyik Szerződő Fél megteszi azokat a jogalkotási és egyéb intézkedéseket, melyek ahhoz szükségesek, hogy:

a) biztosítsa a forgalomra vonatkozó adatoknak a gyors megőrzését, függetlenül attól, hogy egy vagy több szolgáltató vett részt a fenti kommunikáció továbbításában; és

b) biztosítsa a forgalomra vonatkozó megfelelő számú adatnak a Fél illetékes hatósága vagy e hatóság által kijelölt személy részére történő gyors átadását a kommunikáció továbbítására igénybe vett útvonal és a szolgáltató azonosítása érdekében.

2. A jelen Cikkben meghatározott jogköröket és eljárásokat alá kell rendelni a 14. és 15. Cikkben foglalt rendelkezéseknek.

¹³ Be. 158/A. § (1) A megőrzésre kötelezés a bűncselekmény felderítése és a bizonyítás érdekében a számítástechnikai rendszer útján rögzített adat birtokosának, feldolgozójának, illetőleg kezelőjének a számítástechnikai rendszer útján rögzített meghatározott adat feletti rendelkezési jogának ideiglenes korlátozása. (2) A bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság elrendeli annak a számítástechnikai rendszer útján rögzített adatnak a megőrzését, amely bizonyítási eszköz, vagy bizonyítási eszköz felderítéséhez, a gyanúsított kilétének, tartózkodási helyének a megállapításához szükséges.

(3) A megőrzésre kötelezett a határozat vele történő közlésének időpontjától köteles a határozatban megjelölt számítástechnikai rendszer útján rögzített adatot változatlanul megőrizni, és - szükség esetén más

adatállománytól elkülönítve - biztosítani annak biztonságos tárolását. A megőrzésre kötelezett köteles a számítástechnikai rendszer útján rögzített adat megváltoztatását, törlését, megsemmisülését, valamint annak továbbítását, másolat jogosulatlan készítését, illetőleg az adathoz való jogosulatlan hozzáférést megakadályozni.

(4) A megőrzésre kötelezett elrendelő a megőrzéssel érintett adatot fokozott biztonságú elektronikus aláírással láthatja el. Ha az adat eredeti helyen történő megőrzése az érintettnek az adat feldolgozásával, kezelésével, tárolásával vagy továbbításával kapcsolatos tevékenységét jelentősen akadályozná, az elrendelő engedélyével az adat megőrzéséről annak más adathordozóra vagy más számítástechnikai rendszerbe történő átmásolásával gondoskodhat. Az átmásolást követően az elrendelő az eredeti adatot tartalmazó adathordozóra és számítástechnikai rendszerre a korlátozásokat részlegesen vagy teljesen feloldhatja.

(5) Ahhoz az adathoz, amelyet a megőrzésre kötelezés érint, az intézkedés tartama alatt kizárólag az elrendelő bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság, valamint az elrendelő engedélyével az adat birtokosa vagy kezelője jogosult hozzáférni. Arról az adatról, amelyet a megőrzésre kötelezés érint, az adat birtokosa vagy kezelője az intézkedés tartama alatt csak az elrendelő kifejezett engedélyével adhat más részére tájékoztatást.

(6) A megőrzésre kötelezett köteles haladéktalanul tájékoztatni az elrendelőt, ha a megőrzésre kötelezéssel érintett adatot jogosulatlanul megváltoztatták, törölték, átmásolták, továbbították, megismerték, vagy hogy ezek megkísérlésére utaló jelet észlelt.

(7) A megőrzésre kötelezést követően az elrendelő haladéktalanul megkezdi az érintett adatok átvizsgálását, és ennek eredményéhez képest az adatnak a számítástechnikai rendszerbe vagy más adathordozóra történő átmásolásával az adat lefoglalását kell elrendelni, vagy a megőrzésre kötelezést meg kell szüntetni.

(8) A megőrzésre kötelezés az adat lefoglalásáig, de legfeljebb három hónapig tart. A megőrzésre kötelezés megszűnik, ha a büntetőeljárást befejezték. A büntetőeljárás befejezéséről a megőrzésre kötelezettet értesíteni kell.

¹⁴ „jogsegély formái: a kiadatás, a büntetőeljárás átadása, illetve átvétele, a szabadságelvonással járó büntetés vagy ilyen intézkedés végrehajtásának átvétele, illetve átengedése, az eljárási jogsegély, valamint a feljelentés külföldi államnál.” (4. §).

¹⁵ 1. § 2. bűnüldözés: a bűnüldöző szerveknek a törvény célja megvalósulását szolgáló, az igazságügyi jogsegély körén kívül eső, nemzetközi együttműködés keretében folytatott büntelfelderítő és bűnmegelőző tevékenysége; 3. § (1) E törvény - a (3) bekezdés kivételével - a 8. §-ban meghatározott együttműködési formákat szabályozó nemzetközi szerződés megléte esetén alkalmazható.

(2) A nemzetközi szerződés eltérő rendelkezése esetén a nemzetközi szerződés az irányadó.

¹⁶ 20. Cikk: A forgalomra vonatkozó adatok valós idejű összegyűjtése 1. Mindegyik Szerződő Fél megteszi azokat a jogalkotási és egyéb intézkedéseket, melyek ahhoz szükségesek, hogy feljogosítsa az illetékes hatóságait, hogy

a) a Szerződő Fél területén található technikai eszközök felhasználásával valós időben összegyűjtse vagy rögzítse a számítástechnikai rendszer útján a területükön továbbított meghatározott kommunikációhoz kapcsolódó forgalomra vonatkozó adatokat; és

b) kötelezzék a szolgáltatókat, hogy a meglévő technikai teljesítőképességük körén belül:

i. a Szerződő Fél területén található technikai eszközök felhasználásával valós időben összegyűjtse vagy rögzítse a számítástechnikai rendszer útján a területükön továbbított meghatározott kommunikációhoz kapcsolódó forgalomra vonatkozó adatokat, vagy

ii. együttműködjenek és segítséget nyújtsanak az illetékes hatóságoknak az ilyen adatok valós idejű összegyűjtésében vagy rögzítésében.

2. Amennyiben a Fél, belső jogának alapelveire tekintettel, nem fogadhatja el az 1. bekezdés a) pontjában foglalt rendelkezéseket, azok helyett megteheti azokat a jogalkotási és más intézkedéseket, melyek a területén továbbított meghatározott kommunikációkkal kapcsolatos forgalomra vonatkozó adatok valós idejű összegyűjtésének vagy rögzítésének biztosításához szükségesek a területén található technikai eszközök alkalmazásával.

3. Mindegyik Szerződő Fél megteszi azokat a jogalkotási és egyéb intézkedéseket, melyek ahhoz szükségesek, hogy kötelezze a szolgáltatókat a jelen Cikkben meghatározott jogkörök tényleges alkalmazásának, valamint azzal kapcsolatos egyéb információknak a titokban tartására.

4. A jelen Cikkben meghatározott jogköröket és eljárásokat alá kell rendelni a 14. és 15. Cikkben foglalt rendelkezéseknek.

21. Cikk: A tartalomra vonatkozó adatok kifürkészése: 1. Mindegyik Szerződő Fél megteszi azokat a jogalkotási és egyéb intézkedéseket, melyek ahhoz szükségesek, hogy a belső jogban meghatározandó súlyos bűncselekmények csoportjával összefüggésben feljogosítsa az illetékes hatóságait, hogy

a) a Szerződő Fél területén található technikai eszközök felhasználásával valós időben összegyűjtse vagy rögzítse a számítástechnikai rendszer útján a területükön továbbított meghatározott kommunikációk tartalmára vonatkozó adatokat; és

b) kötelezzék a szolgáltatókat, hogy a meglévő technikai teljesítőképességük körén belül:

i. a Szerződő Fél területén található technikai eszközök felhasználásával valós időben összegyűjtésük vagy rögzítésük a számítástechnikai rendszer útján a területükön továbbított meghatározott kommunikációk tartalmára vonatkozó adatokat, vagy

ii. együttműködjenek és segítséget nyújtsanak az illetékes hatóságoknak az ilyen adatok valós idejű összegyűjtésében vagy rögzítésében.

2. Amennyiben a Fél, belső jogának alapelveire tekintettel, nem fogadhatja el az 1. bekezdés a) pontjában foglalt rendelkezéseket, azok helyett megteheti azokat a jogalkotási és más intézkedéseket, amelyek a területén továbbított meghatározott kommunikációk tartalmára vonatkozó adatok valós idejű összegyűjtésének vagy rögzítésének biztosításához szükségesek a területén található technikai eszközök alkalmazásával.

3. Mindegyik Szerződő Fél megteszi azokat a jogalkotási és egyéb intézkedéseket, melyek ahhoz szükségesek, hogy kötelezze a szolgáltatókat a jelen Cikkben meghatározott jogkörök tényleges alkalmazásának, valamint azzal kapcsolatos egyéb információknak a titokban tartására.

4. A jelen Cikkben meghatározott jogköröket és eljárásokat alá kell rendelni a 14. és 15. Cikkben foglalt rendelkezéseknek.

¹⁷ 14. § (1) A magyar bűnüldöző szerv a hatáskörébe és illetékességébe tartozó ügyekben - bűncselekmény elkövetésének megelőzése, felderítése, valamint a közrend, közbiztonság védelme érdekében - a külföldi állam illetékes szervével információcserét közvetlenül is folytathat, ha

a) az információcsere az ügy szempontjából halasztást nem tűr, vagy

b) a határterületen illetékességgel rendelkező magyar bűnüldöző szerv által a külföldi állam határterületen illetékes szervétől kért vagy annak szolgáltatott információ kizárólag az adott határterülethez kapcsolódik.

(2) A magyar bűnüldöző szerv az információcsere keretében az információ továbbítása érdekében közös kapcsolattartási szolgálati hely közreműködését is igénybe veheti.

¹⁸ lásd 12. jegyzetet.

¹⁹ 4. § (1) Az együttműködés iránti megkeresés nem teljesíthető és nem terjeszthető elő, ha az a magyar jog szabályaival ellentétes, illetve veszélyezteti a Magyar Köztársaság biztonságát, sérti közrendjét.

(2) Ha e törvény másként nem rendelkezik, az együttműködés iránti megkeresés a szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmények megelőzése és felderítése érdekében terjeszthető elő, illetve teljesíthető. A politikai és katonai bűncselekmények esetében együttműködés iránti megkeresés nem terjeszthető elő, illetve nem teljesíthető.

(3) A cselekmény nem tekinthető politikai bűncselekménynek, ha annak elkövetésénél - figyelemmel az összes körülményre, így a bűncselekmény által elérni kívánt célra, a bűncselekmény indítékára, az elkövetés módjára, a felhasznált vagy felhasználni kívánt eszközre - a bűncselekmény köztörvényi jellege túlnyomó a politikai jelleghez képest.

(4) Ha az együttműködés iránti megkeresésnek helyt adnak, a külföldi személyek ki- és beutazásának, valamint a tárgyak átadásának és átvételének az útlevél-, az idegenrendészeti és a vámjogszabályok eltérő rendelkezései esetén is helye van.

(5) Az (1)-(3) bekezdésben foglaltak kérdésében a belügyminiszter dönt.

²⁰ 24. Cikk: Kiadatás

1. a) E Cikk rendelkezései kerülnek alkalmazásra a Felek közötti kiadatásnál a jelen Egyezmény 2-11. Cikkeinek megfelelően meghatározott bűncselekményekre, azzal a feltétellel, hogy azok mindkét érdekelt Fél jogszabályai szerint olyan szabadságvesztés büntetéssel büntetendők, amelyeknek felső határa legalább egy év, vagy ennél súlyosabb büntetés.

b) Ha két vagy több Fél között kiadatási szerződés vagy az egységes, illetőleg kölcsönös jogszabályokon alapuló megállapodás van hatályban, ideértve az Európai Kiadatási Egyezményt (STE n 24), és annak rendelkezései a kiadást eltérő mértékű büntetés esetén is lehetővé teszik, akkor a szerződésben vagy a megállapodásban meghatározott mértékű büntetést kell figyelembe venni.

²¹ 27. Cikk

Jogsegélykérelemmel kapcsolatos eljárás hatályos nemzetközi megállapodások hiányában

1. Jogsegélyszerződés vagy a megkereső Fél és a megkeresett Fél között hatályban lévő egységes vagy kölcsönös jogi szabályozásukon alapuló megállapodás hiányában jelen Cikk 2-10. bekezdéseiben foglalt rendelkezéseket kell alkalmazni. Jelen Cikk rendelkezéseit nem kell alkalmazni, amennyiben létezik hasonló jellegű jogi szabályozás vagy megállapodás, kivéve ha az érintett Felek azok helyett a jelen Cikkben foglalt rendelkezések részleges vagy teljes alkalmazása mellett döntöttek.

2. a) Mindegyik Szerződő Fél kijelöl egy vagy több központi hatóságot, akik jogosultak lesznek a jogsegély kérelmek előterjesztésére, az azokra történő válaszadásra, azok teljesítésére vagy azoknak a teljesítés érdekében a hatáskörrel rendelkező hatóságokhoz történő megküldésére;

b) A központi hatóságok közvetlenül érintkeznek egymással;

c) Mindegyik Szerződő Fél jelen Egyezmény aláírása vagy a megerősítő, elfogadó, jóváhagyó vagy csatlakozási okmányok letétbe helyezése alkalmával közli az Európa Tanács Főtitkárával a jelen bekezdésben foglaltak szerint kijelölt hatóságok nevét és címét;

d) Az Európa Tanács Főtitkára nyilvántartást hoz létre és napra készen vezet a Felek által kijelölt központi hatóságokról. Mindegyik Szerződő Félnek folyamatosan biztosítania kell a nyilvántartásba foglalt adatok pontosságát.

3. A jelen Cikkben foglalt jogsegélykérelmeket a megkereső Fél által meghatározott eljárás szerint kell teljesíteni, kivéve ha az nem egyeztethető össze a megkeresett Fél jogi szabályozásával.

4. A 25. Cikk 4. bekezdésében foglalt megtagadási okokon felül, a megkeresett Fél az alábbi esetekben is megtagadhatja a jogsegélyt:

a) ha a kérelem olyan bűncselekményre vonatkozik, amelyet a megkeresett Fél politikai bűncselekménynek, vagy politikai bűncselekménnyel összefüggő cselekménynek tekint;

b) ha a megkeresett Fél úgy ítéli meg, hogy a kérelem teljesítése sértheti országa szuverenitását, biztonságát, közrendjét vagy más lényeges érdekeit.

5. A megkeresett Fél elhalaszthatja a kérelemben meghatározott intézkedések végrehajtását, ha úgy ítéli meg, hogy azok hátrányosan befolyásolják a hatóságai által folytatott nyomozást vagy eljárást.

6. Az együttműködés megtagadását vagy elhalasztását megelőzően a megkeresett Fél, miután az adott eset kapcsán egyeztetett a megkereső Féllel, megvizsgálja, hogy részben vagy az általa szükségesnek tartott feltételek betartása mellett tudja-e teljesíteni a jogsegélyt.

7. A megkeresett Fél haladéktalanul tájékoztatja a megkereső Felet a jogsegélykérelemmel kapcsolatos döntéséről. A megkeresett Fél köteles megindokolni a kérelem teljesítését esetlegesen megtagadó vagy esetlegesen elhalasztó döntését. A megkeresett Fél tájékoztatja a megkereső Felet a jogsegélykérelem teljesítését jelentősen késleltető vagy azt lehetetlenné tevő bármilyen körülményről.

8. A megkereső Fél kérheti, hogy a megkeresett Fél tartsa titokban mind a jelen Cikk alapján előterjesztett jogsegélykérelem tényét, mind annak tárgyát, kivéve amennyiben az a kérelem teljesítéséhez szükséges. Ha a megkeresett Fél nem tud eleget tenni a titkosítási kérelemnek, haladéktalanul tájékoztatnia kell erről a megkereső Felet, aki dönt arról, hogy kéri-e mindezek ellenére a jogsegélykérelem teljesítését.

9. a) Sürgős esetben a megkereső Fél igazságügyi hatóságai a jogsegélykérelmeket és az arra vonatkozó tájékoztatásokat közvetlenül a megkeresett Fél megfelelő igazságügyi hatóságaihoz intézhetik. Ebben az esetben a megkereső Fél központi hatóságai útján a másolatokat egyidejűleg megküldi a megkeresett Fél központi hatóságainak.

b) A jelen bekezdés szerint meghatározott tájékoztatásokat és jogsegélykérelmeket a Nemzetközi Bűnügyi Rendőrségi Szervezet (Interpol) útján is elő lehet terjeszteni.

c) Ha a kérelem vagy tájékoztatás a jelen bekezdés a) pontjában foglaltakon alapul és ha az a hatóság, amelyhez azt intézték annak teljesítésére nem rendelkezik hatáskörrel, hivatalból megküldi azt az illetékes nemzeti hatósághoz és a megkereső Felet erről közvetlenül tájékoztatja.

d) A jelen bekezdés alapján előterjesztett és kényszerintézkedés megtételét nem igénylő kérelmeket és tájékoztatásokat a megkereső Fél hatáskörrel rendelkező hatóságai közvetlenül küldhetik meg a megkeresett Fél hatáskörrel rendelkező hatóságainak.

e) A jelen Egyezmény aláírása vagy a megerősítő, elfogadó, jóváhagyó vagy csatlakozási okmányok letétbe helyezése alkalmával mindegyik Szerződő Fél tájékoztathatja az Európa Tanács Főtitkárát, hogy célszerűségi okokból a jelen bekezdés alapján előterjesztett kérelmeket központi hatóságához kell intézni.

²² 26. Cikk: Közvetlen információcsere: 1. A Fél, belső joga által meghatározott keretek között és előzetes megkeresés hiányában is, közölheti egy másik Féllel a saját nyomozása során megszerzett információkat, amennyiben úgy ítéli meg, hogy ezzel segíthet a címzett Félnek a jelen Egyezménnyel összhangban meghatározott bűncselekményekre vonatkozó nyomozások vagy eljárások elrendelésében és megfelelő lefolytatásában, vagy amennyiben ezek az információk azt eredményezhetik, hogy ez a Fél a jelen részben foglalt együttműködés iránti kérelmet terjesszen elő.

2. Az információk átadása előtt az átadó Fél kérheti az információk titokban tartását, vagy azoknak meghatározott feltételekhez kötött felhasználását. Ha a címzett Fél nem tud eleget tenni a fenti kérelemnek, tájékoztatnia kell erről az átadó Felet, aki dönt arról, hogy az információkat mindezek ellenére átadja-e. Ha a címzett Fél a megszabott feltételek szerint elfogadja az információkat, akkor ezt követően a feltételek szerint kell eljárnia.

²³ „28. Cikkely 2. A megkeresett Fél a megkeresésre válaszul az információk megküldését, illetőleg az anyagok átadását ahhoz a feltételhez kötheti, hogy

a) az információkat tartsák titokban, ha jogsegélykérelmet ezen feltétel betartása hiányában nem lehetne teljesíteni; vagy

b) azokat nem használhatják fel a jogsegélykérelemben meghatározott nyomozástól vagy eljárástól eltérő eljárásban.

3. Ha a megkereső Fél nem tudja teljesíteni a 2. bekezdésben meghatározott feltételeket, haladéktalanul tájékoztatnia kell erről a megkeresett Felet, aki dönt arról, hogy mindezek ellenére átadja-e az információkat vagy sem. Ha a megkereső Fél elfogadja a feltételeket, akkor ezt követően a feltételek szerint köteles eljárni.”

²⁴ <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/searchsig.asp?NT=185&CM=8&DF=>. Az információt a

Külgügyminisztérium is megerősítette.

²⁵ 15. Cikkely 1. Mindegyik Szerződő Fél biztosítja, hogy a jelen fejezetben meghatározott jogkörök és eljárások megteremtése, bevezetése és alkalmazása során figyelembe veszi a belső jogában meghatározott biztosítékokat és garanciákat, melyek érvényre kell, hogy juttassák az arányosság elvét és lehetővé kell, hogy tegyék az emberi jogok és szabadságok megfelelő védelmét, különösen azokat a jogokat, melyeket az Európa Tanácsnak az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről szóló Egyezményében (1950) és az Egyesült Nemzetek Szövetségének a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányában (1966), valamint más, az emberi jogokkal kapcsolatos nemzetközi szerződésben meghatározott és a Fél által vállalt kötelezettségekkel összefüggésben iktatott be jogrendszerébe.

²⁶ Az Internetes bűncselekmények üldözését segítő jogharmonizáció elősegítése miatt azonban ez pozitív hatásnak is tekinthető.

²⁷ Id. a 18. jegyzet

²⁸ 25. Cikkely 4., valamint 25. Cikkely 5.: „Ha a megkeresett Fél, jelen rész rendelkezéseinek megfelelően, jogosult arra, hogy a jogsegély teljesítését a cselekmény mindkét Fél részéről fennálló büntetethezességétől tegye függővé, akkor ezt a feltételt teljesítettnek kell tekinteni, ha a bűncselekmény alapjául szolgáló cselekmény, melyre a jogsegély iránti kérelem vonatkozik, a megkeresett Fél belső jogában bűncselekménynek minősül függetlenül attól, hogy a megkereső Fél ugyanabba a bűncselekményi kategóriába sorolja-e a cselekményt vagy ugyanazon elnevezéssel illeti-e.

²⁹ 4. § (1) Az együttműködés iránti megkeresés nem teljesíthető és nem terjeszthető elő, ha az a magyar jog szabályaival ellentétes, illetve veszélyezteti a Magyar Köztársaság biztonságát, sérti közrendjét.

(2) Ha e törvény másként nem rendelkezik, az együttműködés iránti megkeresés a szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmények megelőzése és felderítése érdekében terjeszthető elő, illetve teljesíthető. A politikai és katonai bűncselekmények esetében együttműködés iránti megkeresés nem terjeszthető elő, illetve nem teljesíthető.

(3) A cselekmény nem tekinthető politikai bűncselekménynek, ha annak elkövetésénél - figyelemmel az összes körülményre, így a bűncselekmény által elérni kívánt célra, a bűncselekmény indítékára, az elkövetés módjára, a felhasznált vagy felhasználni kívánt eszközre - a bűncselekmény köztörvényi jellege túlnyomó a politikai jelleghez képest.

³⁰ 1996. évi XXXVIII. törvény a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről: 5. § (1) Ha ez a törvény másként nem rendelkezik, a jogsegély iránti megkeresés akkor teljesíthető vagy terjeszthető elő, ha

a) a cselekmény mind a magyar jog, mind a külföldi állam joga szerint büntetendő;

b) a jogsegély nem politikai bűncselekményre, vagy azzal szorosan összefüggő egyéb bűncselekményre és nem katonai bűncselekményre vonatkozik.

³¹ 62. § Az eljárási jogsegély iránti kérelem az 5. § (1) bekezdés a) pontjában megszabott feltétel hiányában is teljesíthető, ha a megkeresett állam e tekintetben is biztosítja a viszonyosságot.

³²

http://www.coe.int/T/E/Communication_and_Research/Press/Theme_Files/Combating_racism/e_ProtAdXenophob.asp#TopOfPage, [http://press.coe.int/cp/2002/554a\(2002\).htm](http://press.coe.int/cp/2002/554a(2002).htm),
<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/189.htm>

³³ 2003. március 16-i állapot.

³⁴ 30/1992 (V. 26.) AB határozat

³⁵ A közönséget „rabul ejtő” televízió elméletével itt nem foglalkozom, habár az Internetre ez az elmélet is sokkal kevésbé vonatkoztatható.

³⁶ Oberschlick v. Austria, <http://hudoc.echr.coe.int/Hudoc1doc/HEJUD/sift/631.txt>

³⁷ ua. AB határozat

³⁸ Fiss, Owen: The Irony of Free Speech. Cambridge, London: Harvard University Press, 1996.

³⁹ A képernyő intimitása előtt könnyebb is megnyitni, és belső problémákat feltárni. Ez azonban sajnos a gyűlölet megnyilvánulását is megkönnyíti.

⁴⁰ Távol álljon tőlem, hogy éppen az utóbbi évek fejleményeinek tükrében az Amerikai Egyesült Államokat állítsam be az emberi jogok fellegrvárúal; azonban felhívnam a figyelmet arra, hogy nemcsak a náci beszéd szabad, de még a Ku Klux Klan felvonulások is jogszerűek. A szélsőségek iránti hajlandóságot nem a szólás korlátozása, hanem a demokratikus hagyományok és jogbiztonság tartják kordában.